

Ewa Żurakowska: Od tradiční písně k divadlu site specific
Divadelní fakulta AMU v Praze
posudek školitele doktorandky

K převzetí role školitele Ewy Żurakowské jsem přišel dosti netypickým způsobem. Třiletý projekt KNOWtilus, finančně podpořený z Rozvojového programu MŠMT, o němž doktorandka také píše, byl od počátku založen na spolupráci dvou zdánlivě naprosto nesourodých vysokých škol. Účast divadelníků z ateliéru Mgr. et MgA. Tomáše Žižky byla primární, já byl vyzván k řízení projektu, poněvadž působím paralelně na Katedře arts managementu VŠE v Praze a mohl jsem tak do realizace celého záměru zapojit vybrané studenty tohoto oboru. Oslovilo mne hledání průniku umění a vědy, resp. její aplikace ve sféře techniky. A protože ústředním bodem, zejména při profilaci projektu ve druhém roce jeho běhu, se stal vztah prostoru a jedince a jeho hlasového projevu v něm, logicky jsem se stále častěji setkával s podílem Ewy Żurakowské na práci celého studentského umělecko-manážerského týmu. Vážil jsem si jejího přístupu, a když jsem byl osloven, abych se ujal vedení její disertační práce, neváhal jsem, poněvadž téma bylo pro mne dostatečně bizarní. Byl jsem tudíž právem zvědav, jak si s ním doktorandka poradí. A nezakrývám, že jsem vzhledem ke svému celoživotnímu zájmu o folklorní projevy očekával od E. Żurakowské poučení o některých jevech, s nimiž jsem se dosud neseznámil. Jsem ostatně přesvědčen o tom, že tak tomu má být v celé naší pedagogické činnosti: Není to proud jednosměrný, talentovaný student bývá zdrojem informací, podnětů a třeba i provokací. Vše k dobrému pro učitele...

Disertace má být výsledkem počínání vědeckého, výzkumného. Tak tomu je také u výsledku studie E. Żurakowské, byť ji pochopitelně zaměřuje rovněž na praktické využití, resp. v některých svých názorech vychází ze svých konkrétních divadelních zkušeností, demonstrováných v disertaci jako dílčí případové studie. Domnívám se, že svou práci takto dobře zakotvila, ostatně si myslím, že v oblasti umění to ani jinak nejde.

Za východisko svého výzkumu zvolila E. Żurakowska metodu zúčastněného pozorování, běžného v terénním výzkumu antropologů. A také etnologů, či obdobných specialistů, jakými jsou etnomuzikologové. I když doktorandka udělala několik důkladných sond do stále ještě poměrně autentického folklorního prostředí (vybrané regiony Bulharska, Srbska, Estonska, ukrajinské písně), nejednalo se o etnomuzikologický výzkum, ale o přístup divadelní antropologie. Nešlo jí o poznávání a shromažďování písňového materiálu, naopak o divadelnost a performativní prvky hudebního folkloru, o korelaci lidského hlasu a prostoru, vnitřního i venkovního, o způsob umělce vyjadřování vokálem a vlastním tělem. Jedním, pro mne asi nejdůležitějším cílem výzkumu E. Żurakowské, spojeného s praktickými ukázkami, bylo hledání fundamentálního vztahu jedinec – prostředí, vyjádřeného pěknou metaforou krajiny jako formotvorného elementu folkloru, krajiny jako významného vlivového prvku na lidské hlasové projevy. A na bazální konání lidských společenství, na rituál a s ním spojené pokusy o magické ovládnutí přírody. Tedy na prvotní kulturní počínání, včetně aktivit divadelních a hudebních.

Tento popisovaný záměr a cílení svého výzkumu doktorandka správně vymezila a omezila tak, aby mohla dosáhnout konkrétních a průkazných výsledků. „Laboratorním ověřováním“ jí byla aktivní účast na speciálních workshopech, jež vedly k několika velice zajímavým výstupům, důkladně popsaným a analyzovaným v disertaci. Prvním takovým počinem bylo využití sakrálního prostoru pro scénický koncert souboru KORJEN, s mezinárodní sestavou členů. Volba prostoru padla na libeňskou synagogu jako historicky „poraněné místo“, během představení naplňované jednotlivými performery a jejich hlasy a pohybem. Pracovalo

s výraznými symboly a výběrem písní s nadčasovou tematikou z různých evropských zemí. Téma „prázdné stránky v knihách“ reflektovalo problém vlivu politických změn a válek na soudržnost lokální kultury a tradic. Bylo zkombinováno s konkrétní situací hornické oblasti Dolního Slezska (představení „Uhelná Odyssea“ ve městě Nowa Ruda) a Kladna („Žena v hornickém prostředí“ v kladenském hornickém skanzenu). Obě součásti tohoto dílčího projektu využívaly prostorů industriálních. Třetím významným krokem pak bylo využití krajiny jako spoluhráče divadelní akce. Venkovní prostor landartového projektu „Žena, kůže, píseň kost (a dost?)“ se pokoušel o redefinici potřeby rituálu. Zrcadlem pro jeho přípravu byly praktické zkušenosti doktorandky během jejího pobytu v Estonsku, kde folklor a některé jeho rituálové projevy zůstávají až do dnešních dnů živé a byly mnohokrát uchopeny umělci různých druhů a žánrů.

Vedle blíže zmíněných hlavních praktických výstupů se E. Żurakowska podílela na dalších skupinových aktivitách a spoluvytvářela jak jejich koncepci, tak se jich sama účastnila jako jeden z performerů. Co považují pro sebe za velice významné, je snaha E. Żurakowské navázat na položené základy spolupráce celého přeshraničního regionu Dolního Slezska a Hradeckého kraje, resp. oblasti Kladska a Broumova, jež obě teprve hledají vlastní tvář a zbytky někdejších tradic, a pokračovat vytvářenými projekty „na míru“.

Závěr:

Kvalita předkládané disertace je pro mne jasná. Určitě by stálo za úvahu její zpracování do podoby publikace, dostupné nejen divadelním odborníkům a praktikům, ale i široké obci zájemců o divadlo a kulturu vůbec. Jsem rád, že jsem se mohl alespoň trochu zasloužit o její dokončení a že jsem mohl „být u toho“.

Doporučuji, aby disertační úkol Ewy Żurakowské byl považován za úspěšně splněný, odpovídající stanoveným nárokům, a aby byla doktorandka připuštěna k obhajobě.

V Praze dne 5.6.2016

prof. Václav Riedlbauch
Katedra skladby HAMU
a Katedra arts managementu VŠE v Praze